

DRIEPAS

Verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Jaargang 34

nr. 2

november 2017

In dit nummer:

**Bataljon
3-RS**

**In gesprek
met:
Jo Schepers
na de ont-
hulling ..**

Toen en Nu

www.hkdgl.nl

Driepas is een uitgave van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo en verschijnt drie a vier maal per jaar.

Losse nummers € 3,00.

Driepas is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters. In profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de kerkdorpen Duiven, Groessen en 't Loo.

Redactieadres:

redactie@hkdgl.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven

Bestuur:

bestuur@hkdgl.nl

Voorzitter:

P. Bus

Secretaris:

secretariaat@hkdgl.nl
P. Bus

Penningmeester:

E. Scheeres
penningmeester@hkdgl.nl
IBAN: NL54RABO0315407484
BIC: RABONL2U

Lid:

M. Hagenaar
C. Smits
A. van Beurden

Secretariaat:

secretariaat@hkdgl.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven

Internet:

www.hkdgl.nl

Oplage: 300 stuks

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost €14,00 per jaar; het partner- of gezinslidmaatschap € 5,20 extra per jaar.

Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven, Zevenaar en Westervoort betalen € 3,50 als bijdrage in de verzend- en portokosten. Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk voor 1 december van het lopende jaar. Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf en zonder bronvermelding.

Beste lezer,

Misschien is het u nog wat te vroeg om terug te kijken op het jaar 2017, maar dit is al weer de laatste Driepas van dit jaar.

Als vereniging waren we dit jaar betrokken bij twee bijzondere activiteiten.

Op verzoek van de gemeente Duiven hebben we meegedacht en meegesproken over de 50 tegels met geschiedkundige wetenswaardigheden. Deze tegels maken deel uit van het monument dat op het Remigiusplein is geplaatst.

Daarnaast hebben wij meegewerkt aan de totstandkoming van het herdenkingsmonument voor de broers Meuwsen in Groessen. In het tweede artikel van deze Driepas wordt met Jo Schepers teruggekeken op de onthulling.

Ons symposium, dat op 12 december a.s. wordt gehouden, staat ook in het teken van de gebeurtenissen op 19 september 1944.

De Aircraft Research Group Achterhoek zal een lezing houden. ARGA houdt zich bezig met het onderzoek naar de luchtoorlog in onder andere de Liemers en de Achterhoek gedurende de Tweede Wereldoorlog. Zij zullen daarbij ingaan op de neergestorte vliegtuigen van 19 september 1944.

De uitnodiging voor het symposium vindt u in deze Driepas.

Deze Driepas wordt verder voor een groot deel gevuld met een andere strijd, namelijk die in voormalige Nederlands Indië in de jaren direct na de Tweede Wereldoorlog.

Met de gemeente Duiven hebben wij een eerste gesprek gevoerd over wat de overgang van het subsidiebeleid naar het nieuwe stimuleringsbeleid voor onze vereniging kan betekenen.

In dat kader wordt van alle verenigingen gevraagd het beleid op papier te zetten. Als bestuur zijn we bezig een eerste concept op te stellen.

Tot slot kan ik melden dat er na een zeer geslaagde deelname aan Duuve te gek zich een aantal nieuwe actieve leden hebben aangemeld.

Ik hoop vele van u op ons symposium te moge verwelkomen.

Piet Bus
secretaris

Bataljon 3-RS

Duiven verloor drie zonen tijdens de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd: Theo Goris, Willy Wolters en onze oom Wim Nijssen. De dood van een soldaat in Nederlands-Indië liet in elk gezin diepe sporen achter. Vaak hing in de woonkamer een portret van de gesneuvelde zoon of broer en de droefenis over dit verlies was tientallen jaren later nog te voelen. Iedereen moest het verdriet verwerken. Met een monument bij het oude gemeentehuis gedenkt Duiven de drie overleden soldaten.

Naast deze persoonlijke herinneringen kennen we allemaal de regelmatig opduikende discussies over vermeende oorlogsmisdaden van onze troepen in de periode 1946-1950. Het beeld wat daaruit spreekt is niet zo fraai: een koloniale macht die niet van wijken wil weten, en met brute hand de jonge Indonesische natie wil breken.

Dit artikel wil proberen iets te vertellen over dat wat er gebeurde rondom Wim Nijssen. Zijn belevenissen tussen de internationale schermutselingen en de persoonlijke gevoelens door. Een verhaal over zijn dienstitijd, zijn eenheid "Bataljon 3-RS" en zijn maten.

Het grote spel

De Nederlandse bemoeienis met het huidige Indo-

Monument bij het oude gemeentehuis in Duiven voor de drie gevallen soldaten. Theo Goris en Wim Nijssen dienden in 3-RS, Willy Wolters 3-2RI.

*Wim Nijssen *28 oktober 1925, †30 oktober 1948, de rechter foto dateert uit de zomer 1946.*

nesië begon met de eerste expeditie naar de Indische specerijenplantages in 1598. Kooplieden zagen kansen en financierden de reizen door de VOC op te richten. Aanvankelijk bestond de Nederlandse aanwezigheid uit versterkte handelsposten, zoals Batavia, Semarang en Soerabaja. Onder koning Willem 1, die regeerde van 1815 tot 1840, namen Nederlandse bestuurders de macht over van de kooplieden.

Nederland probeerde de hele Indische archipel onder controle te krijgen: een operatie die min of meer eindigde met de Atjeh-oorlog (1873-1914). Voor de tweede wereldoorlog bevonden zich 240.000 Europeanen (waarvan 87% Nederlanders) en 60 miljoen Indiërs op de eilanden. De inheemse bevolking werkte onder de lokale vorsten en de Nederlandse overheid op de plantages en in fabrieken, maar profiteerde ook van het goede onderwijs, moderne techniek en gezondheidszorg. Vanaf 1907, toen minister Fock schreef dat "Indië bestuurd moet worden door inlandse ambtenaren onder Europees toezicht", tot in de oorlog groeide in Nederland het besef dat een andere relatie met de koloniën onvermijdelijk was. Op 7 december 1942 zei koningin Wilhelmina voor een Amerikaanse radiozender het zo: "Geen politieke eenheid en verbondenheid op den duur kunnen blijven bestaan, die niet gedragen worden door de vrijwillige aanvaarding en trouw van de overgrote meerderheid der burgerij." De Japanse bezetting van Nederlands-Indië bracht het zoeken naar die nieuwe verhoudingen in een stroomversnelling.

De Japanners gaven de Indonesiërs meer invloed op het bestuur en creëerden een sterke antiwesterse stemming. Twee dagen na de Japanse capitulatie riepen Soekarno en aanhangers de Indonesische onafhankelijkheid uit. Meteen braken overal onlusten uit.

Eind september 1945 landden Brits-Indiase en daarna de Nederlandse troepen in een poging om de (vooroorlogse) orde te herstellen. In eerste instantie werden een paar grote plaatsen en de route van Batavia naar Bandoeng ingenomen. Tijdens de eerste politionele actie (juli 1947) en de tweede

Java met de verschillende gebieden onder Nederlands gezag (1946-1949). De donkere saillant van Batavia naar Bandoeng werd in 1946 bezet evenals Semarang en Soerabaja. De 1e politionele actie (augustus 1947) drong de opstandelingen terug naar de westelijke punt Bantam en het gebied tussen Djokjakarta en Malang (licht grijs). Bij de 2e politionele actie werd heel Java onder Nederlands gezag gebracht. (bron: www.7december-divisie.nl).

(december 1948) werden alle belangrijke plaatsen bezet en Soekarno en zijn staf gevangen genomen. De oorlog was gewonnen, maar het politieke spel verloren. Inmiddels was de Koude Oorlog een feit. De Amerikanen dachten Soekarno te kunnen paaien, het communisme tegen te houden en dwongen de soevereiniteitsoverdracht af (op 27 december 1949). Soekarno toonde zich weinig dankbaar. Hij nationaliseerde alle buitenlandse bezittingen en dwong iedereen tot een keuze: de Indonesische nationaliteit of vertrekken.

In Nederland bleek uit een Gallup peiling rond de jaarwisseling 1945/6 dat slechts 11% van de bevolking een directe onafhankelijkheid steunde. Een geleidelijke overgang was het voorkeursscenario van Nederlandse bevolking en regering. Echter bij een NIPO peiling in juli 1946 wilde maar 44% van de Nederlandse bevolking onze soldaten naar Indië sturen terwijl 42% daar tegen was. De bezetting van heel Java kon steeds op een overweldigende steun van de Nederlandse bevolking rekenen.

Het Regiment Stoottroepen

In de naoorlogse chaos moest de Nederlandse regering snel handelen. Na de Japanse capitulatie (15 augustus 1945) en het uitroepen van de onafhankelijkheid brak overal in Indië oproer uit. In de ogen van de jonge Indonesiërs hadden de Japanners aangetoond dat de Westerse suprematie niets voorstelde en nu wilden zij afrekenen met de kolonisator. De Japanners hadden tijdens de Tweede Wereldoorlog tienduizenden jongeren militair geschoold en tegen de Westerse kolonisator opgestookt, en dat kwam nu van pas. In deze "Bersiap periode" (bersiap: klaar staan) werd alles wat Nederlands was, of leek, of ermee samenwerkte, vermoord, verbrand of vernield. Deze periode bleek

Het embleem van het Regiment Stoottroepen, bron: wikipedia.

voor de Nederlanders en andere westerlingen, Chinezen, Indo-Europeanen en de Indonesiërs in Nederlandse dienst, een zwaardere beproeving dan de jarenlange Japanse bezetting. Ondanks de druk van de opgehitste jongeren zagen veel Indonesiërs niets in een abrupt ingevoerde onafhankelijkheid. Uit volksraadplegingen bleek, dat in sommige streken maar 5% voor een complete onafhankelijkheid van Nederland was.

Het NIOD schat dat er in de Bersiap-periode zeker 5500 doden vielen, voordat Brits-Indiase troepen de orde konden herstellen in de grote steden. Anderen noemen 30 duizend doden en meer. De hevigheid van de onlusten blijkt wel uit de 655 doden die de Brits-Indiase troepen zelf moesten betreuren.

De massale moordpartijen waarbij vrouwen en kinderen niet ontzien werden, maakten duidelijk dat Nederland eigen troepen moest sturen. Na het einde van de Tweede Wereldoorlog bleven in Nederland twee min of meer georganiseerde militaire eenheden over: de verzetsgroepen waren verzameld in de Binnenlandse Strijdkrachten. Deze gewapende knokploegen noemden zich de "Stoottroepen" en bevochten in de laatste maanden van de oorlog infiltrerende Duitse eenheden. De tweede militaire eenheid ontstond doordat in de bevrijde provincies Brabant en Limburg in de laatste maanden van 1944 en begin 1945 grote aantallen jongemannen hun bijdrage wilden leveren aan de strijd: de oorlogsvrijwilligers (OVW). Een deel van deze vrijwilligers werden in Engeland getraind om naar Indië te gaan. Ook zij werden in het Regiment Stoottroepen (RS) ondergebracht, dat in september 1944 formeel opgericht was. Na wat politieke strubbelingen met de Engelsen, landden in maart 1946 de eerste 8000 Nederlandse militairen in Indië. Zij bezetten een corridor van ongeveer 200 kilometer lengte langs de spoorweg van Batavia naar Bandoeng, waarin een groot deel van de Nederlandse economische

belangen geconcentreerd zat en andere strategische punten zoals de marinehaven bij Soerabaja.

In dienst

Het Nederlandse leger werd na de tweede wereldoorlog naar Brits model georganiseerd: het leger bestond uit divisies, die 4 tot 5 keer groter waren dan de vooroorlogse regimenten. Het regiment kwam in die structuur niet meer voor. Een omschrijving als "regiment stoottroepen" is sindsdien slechts gekoppeld aan de naam en de tradities, die tot uitdrukking komen in herdenkingen, vaandels, en specifieke kleding, zoals baretten.

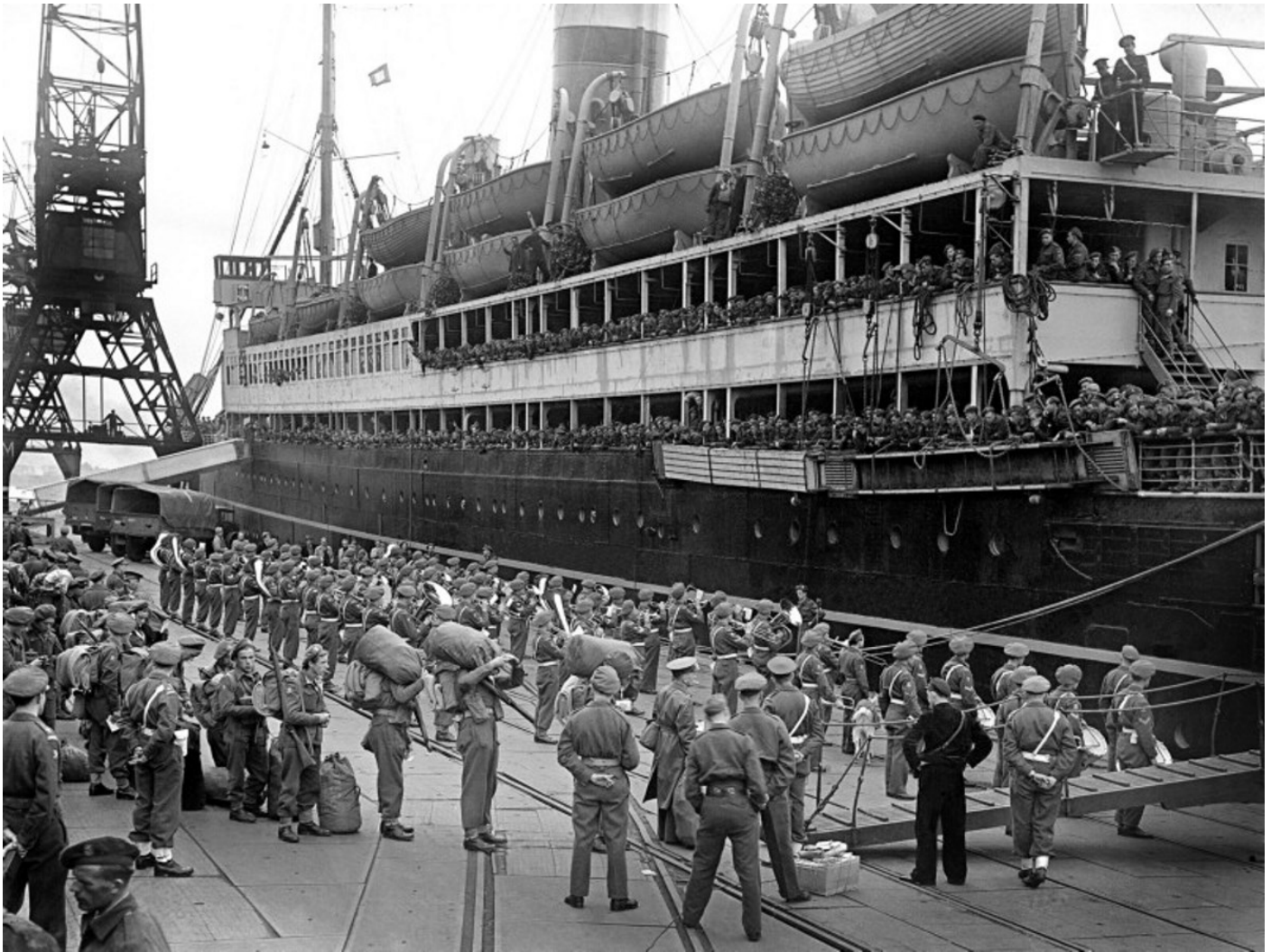
De operationele kern van een divisie bestond uit drie infanteriebrigade groepen, elk met meerdere infanterie bataljons en ondersteuning (kanonnen, transport, medische staf, etc). De infanterie in het leger is het voetvolk bewapend met geweren. De kleinste operationele vechteenheid is het bataljon. Een infanteriebataljon telt ruim 800 soldaten en 40 officieren. In Indië waren 85 tot 90 infanteriebataljons actief. De feitelijke samenstelling van divisies wisselde gedurende de operatie afhankelijk van de taken.

De Nederlandse expeditionaire macht telde eind 1946 in totaal 120.000 soldaten, waarvan 95.000 dienstplichtigen opgedeeld in vier divisies en meerdere ondersteunende eenheden. Wim Nijsen, Theo Goris, Willy Wolters en veel andere Duivense dienstplichtigen waren ingedeeld in de 1e divisie (18.500 man). Deze divisie had als bijnaam: "7 december" naar de datum van de radiotoespraak van koningin Wilhelmina. Het devies van de divisie was: "Wij werden geroepen" en zo voelde het ook: het was een plicht, maar niet leuk. Deze drie soldaten maakten deel uit van de derde infanteriebrigade (5.000 man).

Wim Nijsen en Theo Goris zaten in het 3e bataljon Stoottroepen (847 man), met de afkorting 3-RS. Willy Wolters diende ook bij de derde infanteriebrigade maar bij het 3e bataljon van het 2e Regiment

Generaal Snijderskazerne in Nijmegen, (bron:Drimble/RCE).

Inschepping van het 3e bataljon van het regiment Stoottroepen in de Volendam, Rotterdam 16 oktober 1946. Bron: diverse websites, zoals serc.nl.

Infanterie: 3-2 RI.

De drie bataljons 3-RS, 3-2 RI en 3-14 RI vormden de kern van de 3e infanterie brigade en rouleerden in drie jaar in Indië regelmatig hun taken.

Een bataljon is onderverdeeld in compagnies, die weer uit pelotons van 36 soldaten bestaan. Wim

*Namen van Duivense soldaten. Vermoedelijk zijn tussen de 65 en 70 jongens uit de huidige gemeente Duiven (Duiven-Groessen-’t Loo) naar Indië vertrokken. Luitenant-kolonel R.H.M. Verhoeven (*1901-†1970) geboren op de Ploen was hoofdalmoezenier voor de luchtmacht. (bron: Katholiek Thuisfront dankoorde uit 1951, repatriëringslijst 3-RS, gemeentearchief, de Postduif en familieboek).*

Nijsen hoorde bij het 3e peloton van de 3e compagnie van het 3e bataljon Regiment Stoottroepen. Zijn veldpost adres was dus 3-3-3-RS.

De stoottroepen leverden 8 bataljons en bestonden voor een deel uit bataljons met oorlogsvrijwilligers, maar ook uit dienstplichtige bataljons uit verschillende provincies. Voor het 3e bataljon (3-RS) had men zijn oog laten vallen op Gelderland. 30% van de jongens kwam uit deze provincie.

Om deze uitbreiding van het leger mogelijk te

W. Beerling	H.Gerritsen	G. Pasma	G.H.W. Verlangen
J. Bisseling	J.F.W. Hooyman	F.Th. Peters	M.W. Verlangen
J.P. Boerboom	J.H. Hendriksen	G. Rutjes	T. Vogel
G.J.Th. Daams	J.A. Kemper	B.E. Scheerder	Th.C. Wieleman
Th.P.J. Daams	W.J. Kersten	A.W. Snelder	L.H. Zweers
W.J.Th. van Diek	W. Klappers	J. Spaan	R.H.M. Verhoeven
J.W. Dieker	J.W. Kok	W.J. Steentjes	
W. Driessen	A. Lentjes	M.H. Stevens	<i>Gesneuveld:</i>
H.W. v. Dulmen	G. Mulder	A.G. Stokman	<i>Th.W.M. Goris</i>
Th. Gerichhausen	Th. Mulder	H.J. Tilleman	<i>W.F.B. Nijsen</i>
E.J. Gerritsen	F.W. Moorman	A. Vedder	<i>W.Th. Wolters</i>

maken, besloot de regering om de hele lichting van het geboortjaar 1925 op te roepen. Wim Nijsen, geboren op 28 oktober van dat jaar, werd op 8 februari 1946 in Arnhem volledig goedgekeurd voor de militaire dienst (ABOHZIS=1111111, lengte: 1.694 m, gewicht: 70 kilo). Hij had de 3e klas MULO bereikt, gevolgd door een vakopleiding (bakker) en zijn sport was voetballen. Een karakteristiek profiel voor veel dienstplichtigen.

Op 8 mei 1946 meldden 800 dienstplichtigen zich bij de Generaal Snijderskazerne in Nijmegen voor hun eerste oefening. En daar kwam Wim Nijsen bij een andere compagnie van bataljon 3-RS een volle neef tegen: Theo Wieleman, eveneens uit Duiven. Blijkens een foto hebben ze elkaar in Indië ontmoet. Ook Hendrik J. Tilleman uit 't Loo en A.G. Stokman uit Groessen dienden bij 3-RS. Theo Goris uit 't Loo maakte deel uit van de 2e compagnie van 3-RS.

Op dezelfde dag meldde Willy Wolters die in Duiven op de Plak woonde, zich in Nijmegen bij een andere kazerne, want hij was opgeroepen voor 3e bataljon van het 2e regiment infanterie: 3-2 RI. De stoottroepen hadden de naam ietwat ruwer te zijn dan de gewone infanterie.

Het kader van het bataljon 3-RS bestond uit oorlogsvrijwilligers en een klein aantal beroepsmilitairen van voor 1940. Zij stonden voor de bijna onmogelijke opgave de mannen te kleden, voeden en bewapenen. Immers in Nederland was het meeste voedsel en alle kleding en schoeisel, nog op de bon. Wapens moesten veelal uit geallieerde dumps komen.

Er was maar een onderbroek per persoon per week en een deel van de laarzen werden pas in Indië verstrekt. Toch had de schaarste een voordeel: de saamhorigheid werd door iedereen geprezen. Na 5 maanden oefenen kwam het bevel tot inscheping: op 16 oktober vertrok het bataljon met het stoompassagiersschip "Volendam" naar Indië.

Wim zit links bij de haven van Batavia 24 maart 1947.

Batavia november 1946-maart 1947

De overtocht met de Volendam duurde een maand en was voor iedereen een unieke ervaring. Veel jongens waren nooit buiten hun provincie geweest, en nu voeren ze via het kanaal, de golf van Biscaye, Gibraltar naar Port Said voor de eerste tussenstop. Daarna ging het via het Suezkanaal, de Rode Zee naar Ceylon (Sri Lanka) naar Indië. Er was vermaak aan boord: films, een eigen revue, een blad "het Volendammertje", lessen Maleis en Volkenkunde en natuurlijk exercitie en militaire instructies. De ruimte aan boord was schaars. Men sliep met vier hangmatten boven elkaar, en de temperatuur werd steeds hoger naarmate de tropen naderden. Op 9 november 1946 tussen Sri Lanka (Ceylon) en Sumatra passeerde het schip de evenaar en kregen de soldaten bezoek van Neptunus. Drie dagen later rond de middag meerde uiteindelijk de Volendam af in de haven van Tandjong Priok, even ten noorden van Batavia, het huidige Jakarta.

De eerste weken verliepen rustig. Het bataljon 3-RS was rondom Batavia gelegerd. Wim Nijsen zat in de kampementen Grogol en Oedjoeng Menteng. De belangrijkste taak bestond uit wachtlopen in de haven. De soldaten hadden de handen vol met rampokkers (dieven) en smokkelaars. Vele kilo's opium werden in beslag genomen.

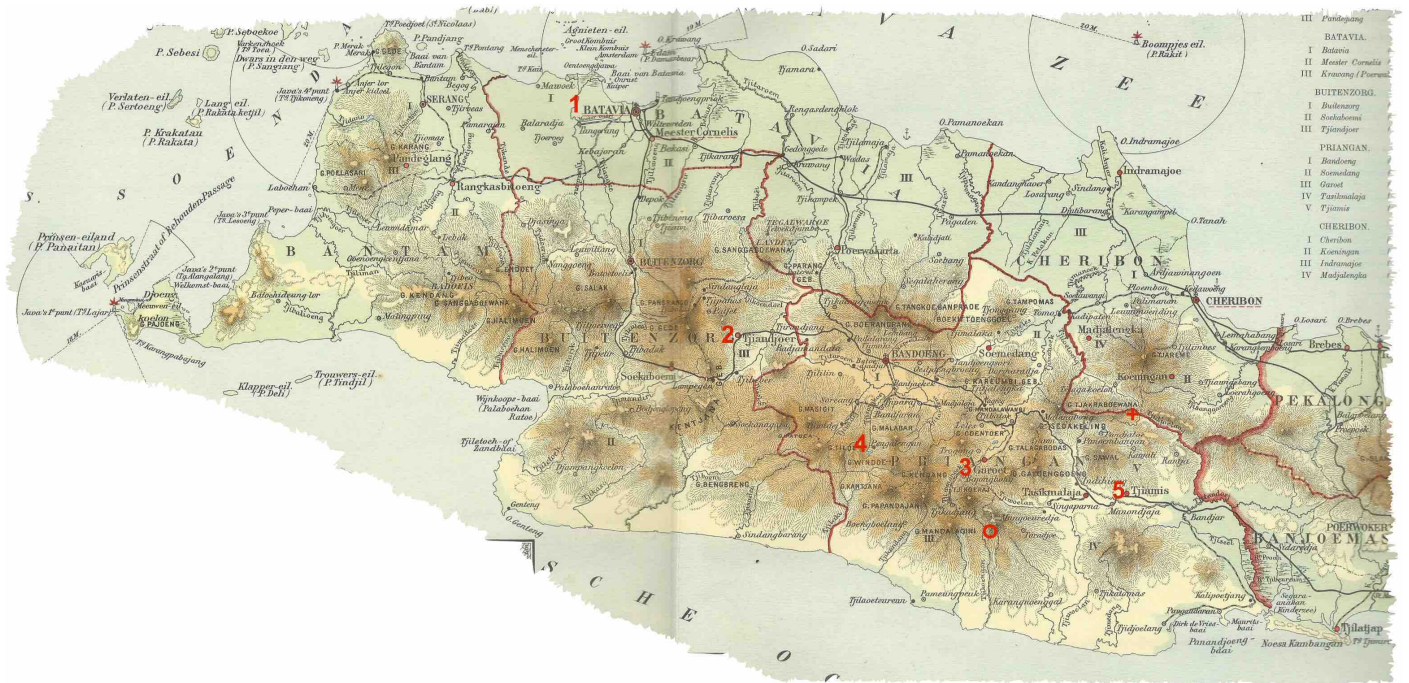
Omdat het bataljon verspreid gehuisvest was, waren er onvoldoende legerkoks om op alle posten te koken. Het eten smaakte volgens Wim naar "varkensvoer" en was slechter dan wat de Japanse gevangenen kregen. Soldaten met een koks- of bakkersopleiding konden zich nuttig maken en Wim, die als bakker was opgeleid, zal hier nog een rol hebben gespeeld.

De ruim 800 soldaten en 39 officieren van 3-RS vonden dat Indië wel meeviel. Het was allemaal wel wat vreemd: want elektriciteit, post, telefoon enzovoorts werden allemaal door de jonge Republiek Indonesia geleverd. Hoezo oorlog?

Helemaal ongevaarlijk was Indië ook niet, vrijwel elke maand overleed wel een soldaat van 3-RS aan

Kamp Grogol november 1946 - maart 1947

ziekte of door ongevallen. Na vier maanden, in maart 1947, werd het bataljon operationeel en vertrok het naar Tjiandjoer.

Tjiandjoer: maart 1947-juli 1947

Java bestaat uit drie provincies: West, Midden en Oost Java. Elke provincie is verdeeld in 6-8 residen-

Wim Nijsen heeft verschillende foto's in zijn schrift gestopt van de zoektocht naar ziekenverzorger de Boot (19 mei 1947). De soldaten dragen zijn lijk over de rivier.

Legering 3-RS in West-Java: 1 Batavia/Jakarta, 2 Tjiandjoer, 3 Garoet, 4 Pengalengan, 5 Tjiamis, bij het kruisje sneuvelde Wim Nijsen en bij het cirkeltje Willy Wolters. De plaatsnamen worden tegenwoordig iets anders geschreven "Tj" wordt vaak: "C" en "oe" wordt "u". In dit verhaal wordt de oude spelling gebruikt. Zie bron indisch4ever.nu voor een hoge-resolutie scan.

ties met een resident als bestuurder. Residenties zijn weer opgedeeld in regentschappen met elk tussen de vier en tien gemeenten. Tjiandjoer is de zetel van een regentschap en ligt aan de weg tussen Batavia en Bandoeng, de enige twee plaatsen die begin 1947 stevig in handen van het Nederlandse

Grote Postweg in Tjiandjoer, mei 1947

leger waren. Tegenwoordig wordt de naam gespeld als Cianjur en telt 160.000 inwoners. De kaart coördinaten voor google maps zijn: 6.8117 S, 107.1453 E.

Wim Nijsen's 3e compagnie van 3-RS beveiligde de brug bij Tjibeber zo'n 15 kilometer zuidelijk van Tjiandjoer. Deze brug en de spoorlijn verbonden Batavia met Bandoeng en Midden-Java en daarmee was het een interessant doelwit van de opstandelingen. Bruggen opblazen en bommen over de weg leggen waren hun favoriete bezigheden. Daardoor waren de lage rupsvoertuigen "bren carriers" en de vrachtwagens van het bataljon maar beperkt inzetbaar. De commandant had in Batavia een aantal dragers of koelies gerekruteerd, die het bataljon drie jaar trouw zouden dienen met het transporteren van bevoorrading naar buitenposten waar de voertuigen niet bruikbaar waren. Inmiddels hadden alle soldaten schoeisel en tropenkleding.

Men maakte zich niet echt ongerust. Op 17 maart 1947 was het akkoord van Linggadjati gesloten: een wapenstilstand waarbij Nederland de Republiek Indonesia erkende. Samen wilden zij de Nederlands-Indische Unie vormen met de Nederlandse koningin aan het hoofd (een soort Brits Commonwealth). Terugtrekking, demilitarisering en dergelijke termen sierden de militaire verslagen uit die tijd; de kou leek uit de lucht. Maar de schijn bedroog.

De tegenstanders waren niet als een duidelijk leger georganiseerd. Diverse partijen joegen soms tegen-

gestelde doelstellingen na.

Naast de opstandige Indonesiërs zwierven allerlei bewapende en plunderende groepen rond, die vooral elkaar bestreden: diverse islamitische strijdgroepen, duizenden achtergebleven Japanners, communistische groepen, en strijdgroepen van lokale heersers, die voor de best-betalende partij vochten. Deze groepen met vaak tegenstrijdige belangen hadden lak aan akkoorden of een wapenstilstand.

De Japanners hadden niet alleen tienduizenden

Op de brug over de rivier bij Tjibeber, "awas" betekent: voorzichtig!

Bij de rijstfabriek juni 1947

De verdediging van de brug over de Tjibeber, juni 1947.

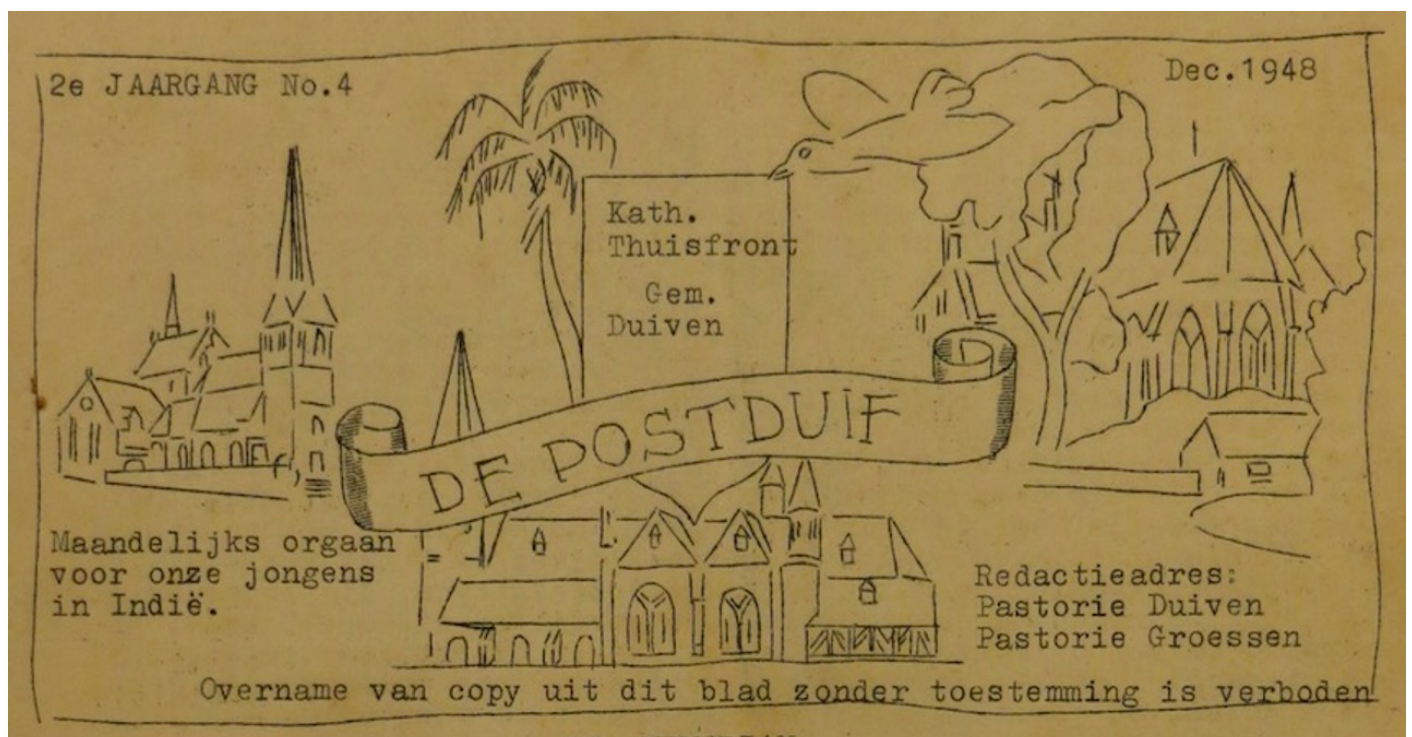
jongeren militair geschoold maar hen ook ideologisch tegen de Westerlingen opgezet. Bovendien konden de opstandelingen over alle achtergelaten wapens beschikken, zowel van de verslagen Japanners als van de vertrekkende Brits-Indiase troepen. Deze soldaten hadden vaak persoonlijk wel sympathie voor de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd aangezien India ook onafhankelijk wilde worden. Op 19 mei raakte een 3-RS patrouille slaags met enkele honderden strijders en moest vluchten. Ziekenverzorger de Boot bleek spoorloos. Zijn lijk werd na een zoektocht door de Indonesiërs verminkt en vermoord teruggeven. Het bataljon ontwaakte wreed. Het was de zoveelste provocatie tegen de Nederlanders.

De tropen eisten ook op andere fronten hun tol. In de 2e compagnie overleed Theo Goris uit Duiven op 18 mei 1947 in het brigadeziekenhuis van Tjiandjoer aan malaria tropica.

Schuttersnest bij Tjibeber.

De Postduif onderhield het contact tussen de troepen en de Duivense gemeenschap.

Het thuisfront

In kleine gemeenschappen, zoals de dorpen Duiven, Groessen en 't Loo in die tijd vormden, werd het vertrek van zo'n 65-70 jongens natuurlijk goed gevoeld. Iedereen kende een aantal soldaten en was vaak verwant met enkele van hen. Uiteraard was de R.K. parochie in die tijd leidend in het organiseren van de contacten. Zo ontstond het Katholiek Thuisfront met Ben Boss als voorzitter en het blad "de Postduif": een orgaan dat "de banden tussen het strijdende of althans op wacht staande front voor Christendom en beschaving en het thuisfront versterken wil." Redactieadres: pastorie Duiven en Groessen. Het blad werd naar de soldaten gestuurd en was uiteraard ook in de parochies beschikbaar. Naast stichtelijke teksten over de vredeskoningin, werd het blad gevuld met verhalen van de soldaten uit Indië, sportcommentaren, en allerlei lokale weetjes verzameld door Sjors, Karelkje en Buffalo Bill (pseudoniemen).

Daarnaast waren er meer activiteiten. Het thuisfront organiseerde contactavonden voor de familie van soldaten. Meisjes werd gevraagd om met de jongens overzee te corresponderen, wat na de thuiskomst tot een aantal huwelijken geleid heeft. Ook werden pakketten samengesteld met voedsel, lectuur en in die tijd natuurlijk: sigaretten.

Het zal niet verbazen dat het verlies van hun zonen in deze hechte gemeenschappen hard moest aankomen.

De eerste politionele actie

Eind juni 1947 kwamen de eerste meldingen dat de onderhandelingen met de jonge republiek stuk liepen. Een aanzienlijk deel van Soekarno's achterban wilde onmiddellijk de onafhankelijkheid en eiste dat alle Nederlanders Indië verlieten. De bevolking had vaak een andere mening. Dat werd duidelijk uit de vele klachten die binnenkwamen als Nederlandse troepen uit een kampong (dorp) wilden vertrekken. Immers de grootste moordpartijen en terreur kwamen op conto van de ongedisciplineerde nationalistische, communistische en islamitische strijdgroepen, die de dorpelingen van hun "idealen" wilden overtuigen. Voedsel werd inbeslaggenomen, verkrachting, afpersing en moord waren aan de orde van de dag.

Midden 1947 besloot de Nederlandse regering de Indonesiërs onder druk te zetten door de Republiek met een gerichte militaire actie terug te dringen. De eerste politionele actie startte op 21 juli 1947. Drie van de vier compagnieën van bataljon 3-RS bezetten zonder veel tegenstand enkele strategische punten zoals een waterwerk en de spoortunnel bij Lampegan aan de spoorlijn Batavia-Bandoeng. Alles was ondermijnd, verbrand of vernield. De officiële dagboekschrijver van 3-RS meldde dat overwogen is om de opmars met geluid van tankgeratel en machinegeweervuur op een grammofoon te onder-

Een verkleedpartij in Duiven waarbij men uiteraard aan de jongens overzee dacht. Misschien is deze foto genomen bij een inzamelactie om pakketten naar Indië te sturen.

Wijk in Garoet. Wim heeft het huis waar zijn peloton gehuisvest was gemarkeerd met een x.

steunen!? Wim's compagnie deed niet mee aan de eerste politionele actie. Zijn compagnie moest de tegenstanders aan de overkant van de rivier bij Tjibeber tegenhouden. Dat bleek uiteindelijk de zwaarste klus: bij de gevechten kwam een pelotonscommandant om, de enige dode van 3-RS tijdens de eerste politionele actie. 3-RS mocht even op adem komen, maar daarna ontbrandde de echte strijd.

Op 9 augustus 1947 moest het bataljon oprukken naar de omgeving van Garoet. De weg daarheen werd door een elite-eenheid van de republiek ver-

dedigd. Garoet was een middelgrote stad en lag op een knooppunten van wegen en spoorwegen (7.2024 S, 107.8878 E). De bruggen waren opgeblazen, dus moesten de mannen 50 kilometer marcheren. De twee andere bataljons kwamen van andere kanten naar Garoet en arriveerden voor het vermoeide 3-RS bataljon. Net aangekomen dreigde al een escalatie van de strijd met de opstandelingen, tot het bericht kwam dat onder druk van de Veiligheidsraad ("incompetent" volgens het bataljonsdagboek) een staakt-het-vuren was ingegaan. Garoet was verlaten op de Chinese bevolking na, die de Nederlandse soldaten hartelijk begroette met soep en thee.

Na de eerste politionele actie bezetten de Nederlandse troepen grote delen van Java. De 7-december divisie moest voortaan West-Java controleren. Het feitelijke werk kwam erop neer dat met intensieve militaire patrouilles de dorpen regelmatig bezocht werden om inlichtingen te verzamelen en eventuele opstandelingen te verdrijven. Kortom: de jongens moesten heel veel kilometers lopen. Wim Nijsen omschreef zijn bestaan als: een dag patrouille, een dag wacht, een dag vrij.

De eerste politionele actie toonde ook de Nederlandse verdeeldheid: de militairen veroverden het grootste deel van Java maar werden uiteindelijk tegengehouden door de politici. Het resultaat was een demarcatielijn, "van Mook lijn", die de strijdende partijen scheidde. De opstandelingen bleven echter in het Nederlandse gebied actief met sabotageacties en onverhoedse aanvallen. Vervolgens trokken ze zich achter de demarcatielijnen terug,

Wim staat rechts op de hoofdstraat van Garoet, november 1947, links soldaat G.J. Meijerink, Wim's maat die met hem zou sneuvelen.

waar ze veilig waren voor de Nederlandse troepen (volgens de verslagen).

Garoet: augustus 1947- november 1947

Garoet huisvestte het regionale regentschap. De controle over deze stad en de weg naar het zuid-oostelijk van Garoet gelegen Tasikmalaya was voor alle partijen van belang. De Indonesische opstandelingen hadden zich in de bergen teruggetrokken en voerden onophoudelijk guerrilla-aanvallen uit. De hoofdweg werd elke paar honderd meter geblokkeerd met omgehakte bomen en bij elke versperring was wel een verrassing: mijnen, scherpschutters, trekbommen etc. Alles van waarde werd vernield. Wim Nijsen moet onder de indruk zijn geweest, want in zijn album zitten verschillende foto's van de verwoestingen.

Meerdere keren raakte een patrouille omsingeld en kon maar net ontzet worden. Augustus 1947 werd de bloedigste maand voor 3-RS: 8 doden en 11 gewonden. En ook september en oktober waren zware tijden voor het bataljon. Elke dag waren er incidenten met tenminste enkele gewonden en soms doden. De voornaamste tegenstanders waren de islamitische groepen rond Garoet met name Daroel Islam en Hizboellah(!). Deze groepen wilden in Indonesië een islamitische staat vestigen en bestreden

Van deze theefabriek in Sasak is in oktober 1947 niet veel meer over.

niet alleen de Nederlanders maar ook de troepen van de jonge republiek. Dan waren er nog veel loslopende Japanse soldaten uit de oorlog, die voor de republikeinse zaak vochten en gewone roversbenden. Tijdens de drie maanden in Garoet sneuvelden 16 man van 3-RS.

40% van de 3-RS manschappen was katholiek. Kort na aankomst in Indië was de legerpredikant met een groep protestante soldaten overgeplaatst, waardoor de aalmoezenier de belangrijkste geestelijke verzorger werd. Hij was er met een opbeurend woord als het weer even helemaal mis was, zoals vaker in Garoet het geval was. Hij werd door velen als de belangrijkste vertrouwenspersoon in het bataljon gezien.

Had het Nederlandse optreden zin? Dat mag je afvragen gezien de povere resultaten van de tegenacties. Een paar schrijfmachines, een fiets, revolvers, vliegtuigbommen en meer van dat spul werd in beslaggenomen. Soms vermeldden de rapporten de personele verliezen van de vijand, maar dat waren geen grote aantallen. Daarnaast kampte het bataljon en het hele leger voortdurend met materiaaltekorten. Er werden zelfs lokale bedrijfjes ingehuurd om reserveonderdelen te maken. Daar kwam bij dat sommige landen, zoals Engeland, Nederland boycotten met wapenleveranties. De nood was zo hoog dat een compagnie van 3-RS haar laarzen afstond aan een andere infanterie-eenheid die in actie moest komen. Uiteraard waren de tekorten bij de opstandelingen nog veel groter. Daarom probeerden de Nederlanders zo min mogelijk spullen kwijt te raken, maar herhaaldelijk bleken de teruggevonden lijken volledig ontkleed.

Aan de zware klus in Garoet kwam in november 1947 een einde: het bataljon was nu een jaar in Indië en werd overgeplaatst naar Pengalengan, 25 kilometer naar het westen. De sector Garoet werd overgenomen door bataljon 3-2RI, waar de Duivense soldaat Willy Wolters diende. En ook zij zouden ervaren hoe lastig dit gebied was.

Pengalengan: november 1947- april 1948

De Malabar vulkaan ligt 30 kilometer ten zuiden van Bandoeng bij het stadje Pengalengan (7.175 S, 107.5728 E). Hier stond vanaf 1917 een zendmast om met Radio Kootwijk op de Veluwe te communiceren: "Hallo Bandoeng, hier radio Kootwijk". De bergachtige streek op 1500 meter hoogte is ook bekend van haar theeplantages en verwante bedrijvigheid. Bataljon 3-RS moest die plantages en fabriekjes beschermen, terwijl de Nederlandse theeboeren probeerden de productie weer op gang te brengen. Wim Nijsen heeft geholpen bij de theefabrieken Santosa en Malabar. In maart 1948 schreef de commandant van het bataljon 3-RS een bedank-

De twee kanten van de oorlog: Wim loopt tussen twee kamars over de brug bij Sasak in de verbindingsweg tussen Garoet en Tasikmalaya.

brief aan de directie van de Assam Theeonderneming Malabar: "Dezer dagen mochten het personeel van de derde compagnie, officieren van mijn staf en ik van uw onderneming Malabar, kistjes thee ontvangen voor verzending naar onze verwanten in Nederland." Met een brief (in het Nijsen familieboek) kondigde Wim op 15 april de theezending aan: "Eergisteren heb ik naar huis 1 kg thee afgestuurd die wordt verdeeld onder de getrouwen."

De zomernachten op die hoogte waren vriezend koud en provisorisch werden allerlei onderkomens in elkaar gezet. Maar in militair opzicht was het betrekkelijk rustig. In 5 maanden kwam slechts één soldaat om. Het "neerleggen" (de omschrijving van de militaire dagboekschrijver voor het doodschieten van een vijand) concentreerde zich op wilde zwijnen die op de berghellingen leven. Menig varkentje is in een soldatenmaag geëindigd.

Het was niet alleen maar militair wat de klok sloeg. De verlofregeling was weer van kracht zodat de soldaten zich een paar dagen in Bandoeng konden ontspannen. Ook op de posten was sporadisch vertier: een mobiele bioscoop en voorstellingen van diverse eigen troepen of de honderd rondtrekkende

3RS hielp met de wederopbouw van de theefabrieken van Santosa en Malabar (december 1947-maart 1948).

Dezelfde brug enkele dagen eerder: nadat een convoi beschoten was, worden de slachtoffers afgevoerd, september 1947

Nederlandse gezelschappen.

In januari 1948 werd op hoog niveau op het Amerikaanse oorlogsschip "Renville" een akkoord gesloten. Naast de zoveelste wapenstilstand verdeelde dit akkoord Java in vier stukken: de westpunt van Java en een deel van Midden-Java kwam onder bestuur van Soekarno, de rest bleef onder Nederlands gezag. Nederland stelde voor een volksstemming te houden over de onafhankelijkheidsvraag, Soekarno kon de uitkomst wel raden en was tegen. Nadat Soekarno een communistische opstand in

Theefabriek Santosa met schade, december 1947.

Wegbewijzing in Pengalengan, de weg naar de krater is al open.

Madioen in eigen gelederen bloedig had onderdrukt, waren de Amerikanen overtuigd van zijn capaciteiten. Onder de voorwaarden van het Renville akkoord, kregen de opstandelingen voedsel en kleding van het Nederlandse leger!? 3-RS hielp de 1800 strijders in hun gebied naar de republikeinse sector te repatriëren. Daarmee was de vijand even verdwenen.

Het bataljon hield zich nu bezig met het vrij maken van de overwoekerde weg naar de Papandayan zwavelkrater ten zuiden van Pengalengan. Het bezoek aan deze krater werd zelfs een toeristische attractie voor andere bataljons. Bovendien hielpen de soldaten bij het opbouwen van de diverse economische activiteiten.

Het militaire leven leek even leuk, maar in maart 1948 overleed de bataljonscommandant Cornelisse aan een hartstilstand en eind april kreeg 3-RS een nieuw vak toegewezen: het gebied ten noord-oosten van Tasikmalaya met als hoofdplaats Tjiamis. Hier zat de islamitische groep Daroel Islam met 10.000 manschappen die een Islamitische staat nastreef-

Wim Nijsen met bakkersschort, Santosa, december 1947.

Kerstmis 1947 in Santosa.

den en zich weinig van het Renville-akkoord aantrokken.

Tjiamis: april-oktober 1948

In het bergachtige gebied ten noorden van Tjiamis waren een aantal Nederlandse posten gevestigd.

Onder het Renville akkoord brachten Nederlandse militairen met vrachtwagens in maart 1948 de Indonesische strijders naar het Soekarno-gebied. Ze zouden daar niet blijven Dit is een van de laatste foto's in Wim Nijsens fotoschrift.

Gedurende de hele campagne beschikte 3-RS over een groot aantal trouwe dragers, de koelies. De Dodge vrachtauto's bleken vaak minder betrouwbaar dan de koelies. Met korporaal Nieuwenkerk.

Het leven op die posten was verre van plezierig, want de vijand probeerde continue om binnen te dringen en een rustige nacht bleef een uitzondering. De nieuwe bataljonscommandant Velders zette met steun van andere bataljons in mei 1948 een zuiveringsactie op touw. Weer bleek de vijand zich op tijd uit de voeten gemaakt te hebben. Of waren de strijders tussen de bevolking "onzichtbaar" geworden? Een duivels dilemma voor de jonge soldaten, dat enkele keren in een tragisch bloedbad eindigde. Er werd een cordon van extra posten opgezet rond om de berg Sawal ten noorden van Tjiamis. In de maanden mei tot eind september kon 3-RS redelijk rustig zijn werk doen. Behalve patrouilles lopen, betekende dat wegen en bruggen herstellen, medische hulp geven aan de bevolking en spelletjes organiseren voor de lokale jeugd op Koninginnedag (31 augustus). Al vijf maanden was geen soldaat van 3-RS, ook niet door ziekte, gestorven.

Op 2 september werd de commandant van de 7-december divisie vervangen. De troepen in Indië bestonden uit het Koninklijk Nederlands-Indische leger (KNIL), en de eenheden van de Nederlandse Koninklijke Landmacht (KL). Tussen beide legers bestond nogal wat rivaliteit, en daar werd de capabele divisiecommandant de dupe van. De officieren vormden toch een aparte club. Uiteindelijk heeft minder dan de helft van de (beroeps-)officiëren van 3-RS de hele periode gediend. Twee (van de 39) zijn gesneuveld, maar de meesten zijn terug gegaan wegens psychische klachten. Men hield elkaar ook ontzettend in de gaten: de correspondentie van 3-RS is hoofdzakelijk gevuld met beoordelingen van officieren. Daarbij kwamen nog wat bijkomende factoren. Diverse officieren hielden er relaties met

inheemse dames op na, zo blijkt uit een scherpe brief van de bataljonscommandant aan zijn officieren. Onder de oorlogsvrijwilligers zaten personen met een "akkefietje" uit de tweede wereldoorlog. Promoties werden tegen gehouden omdat de soldaat als knaap in een Hitlerjugend uniform was gezien. Promotie in rang te velde was geen echte promotie als er onvoldoende dienstjaren waren. Dat soort dingen gaf wrijving tussen de beroepsofficieren.

De wapenstilstand uit het Renville akkoord werd steeds vaker geschonden. De troepen van Soekarno waren allemaal in een betrekkelijk klein gebied in Midden-Java geconcentreerd. Blijkbaar boterde het daar niet met de lokale bevolking. Steeds meer strijders wilden terug naar West-Java en daarmee was ook de betrekkelijke rust voor 3-RS voorbij, want het bataljon controleerde een belangrijke doorgangsroute voor de Indonesische strijders. Begin september lanceerde 3-RS een offensief waarbij tientallen strijders "uitgeschakeld" werden. Zo ging een patrouille op 27 september 1948 naar kampong Tarikolot om een gids op te halen. Echter gewapende opstandelingen waren hen voor. Volgens het 3-RS dagboek: "In huis van dorpsoudste bleek echter groep gewapenden te zijn waarop gevecht ontstond, deels in handgemeen werd kampong gezuiverd, vijandelijke verliezen 25 gesneuvelden, 17 gevangenen,...., buit revolvers, geweren, handgranaten en munitie, geen eigen verliezen." Voor deze actie kregen luitenant F. van de Rijdt en sergeant-oorlogsvrijwilliger J.Th. de Jong het bronzen kruis uitgereikt. Beide soldaten leidden

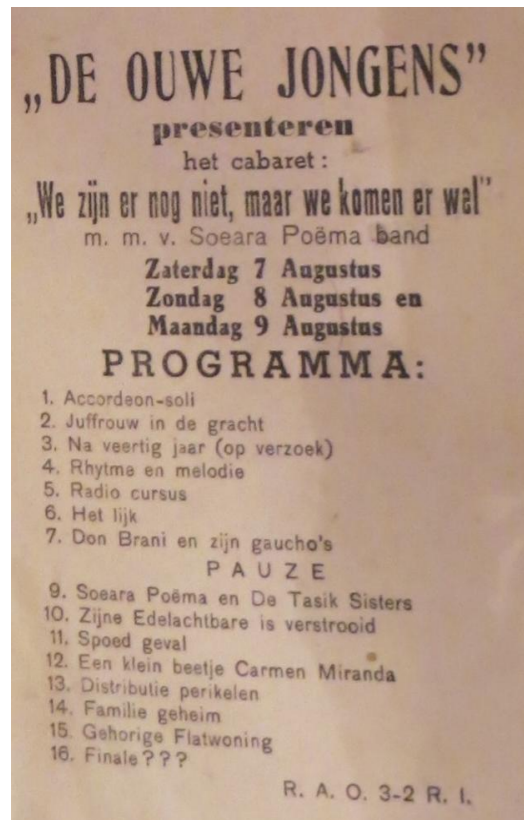

Wim Nijsen op een foto voor de Duivense familie.

een maand later de patrouille naar een vermiste groep soldaten.

Verliezen

En dan komt de fatale dag 30 oktober 1948. De avond ervoor waren in Gardoe 3 burgers door een gewapende bende vermoord. Later bleek dat het

Het cabaretprogramma voor 3--RS, 3--2R.I. en 3--14 R.I. van 7, 8 en 9 - augustus 1948 in Tasikmalaya.

dorpshoofd van Lengkongdjaja was betrokken bij de moord op de burgers in Gardoe en met het grootste deel van de dorpsbevolking was gevlucht. Een patrouille met Wim Nijsen (6 soldaten en 1 lokale agent) werd de volgende dag op onderzoek gestuurd. Een vrachtauto bracht hen naar Gardoe en vervolgens liepen zij langs de rivierbedding naar het hemelsbreed 5 kilometer oostelijk gelegen Pa-

Satelielfoto: links de weg naar Gardu/Gardoe. Vandaar is de patrouille langs de rivierbedding van de Tijdjolang rivier op weg naar Palasari gegaan. Hemelsbreed is dat 5 kilometer. Google-map coördinaten: Gardu=7.0762S 108.3845E, Leng-kong=7.0905S 108.4149E.

1948 Oct/Nov

30

Opr 613 10.30.

Det 1e Cie voor 20 dgn naar SINDANGBARANG ter bescherming rijstoogst.

614 29.

GARDOE 7102: door bende 3 burgers gedood en 2 gwo.

30.0730

PANAWANGAN: Verkenningspat (1 Kpl + 5 sldn + 1 CP) per truck naar GARDOE 7101 en vandaar te voet naar PALASARI om loerah te spreken. Te 30.1000 op pt 745998 door grote TNI-bende ingesloten en na 2 uur lang vergeefs uitbraakpogingen gedaan te hebben overweldigd. Brenschutter die met de bren steile rotswand niet kon beklimmen heeft wapen, nadat dit geweigerd had, in ravijn verborgen en toen hij zelf hierdoor ook de anderen niet meer bereiken kon heeft hij zich zelf ook verborgen gehouden/tot hij 's middags de patr v Sgt VdLAND in de buurt zag. Hij heeft ook de bren helpen opsporen wat lukte. De agent der CP, die na de insluiting uitgezonden was om det te waarschuwen (hij had nog meeste kans det te bereiken) werd beschoten en gwo; door vij gevonden werd hij achtergelaten na kar afgenomen te hebben(.) de 5 gsn KL door bvK begraven.

748999

PV3/865

olv LtVdRIJDT

31.0200 graf. Bij LENGKONDJAJA gsn: Kpl BJ NIJHOF 250319177,
Sld MEYERINK GJ , sld NIJSEN WFB
Sld RIJKEN A , sld WELLE G.A.

lasari. De eenheid stootte in de buurt van Lengkong (djaja) op een bende terugkerende opstandelingen en overleefde het niet.

De tekst in het dagboek 3-RS luidt, vrij vertaald, als volgt:

"30 oktober 1948, 7.30u: District Panawangan: Een verkenningspatrouille (een korporaal, vijf soldaten en een lokale agent) gaan per vrachtauto naar Gardoe en vandaar te voet naar Palasari om het stamhoofd te spreken. Om 10.00u zijn zij door een grote Soekarno-bende ingesloten en na 2 uur lang vergeefs uitbraakpogingen gedaan te hebben, overweldigd. De mitrailleursschutter die met de mitrailleur de steile rotswand niet kon beklimmen, heeft het weigerende wapen in een ravijn verborgen. Toen hijzelf de anderen niet meer kon bereiken, heeft hij zich verborgen gehouden, tot hij 's middags de patrouille van sergeant van de Land in de buurt zag. Hij heeft de mitrailleur helpen opsporen, wat lukte. De lokale agent, die na insluiting uitgezonden was om het detachement te waarschuwen (hij had nog de meeste kans het detachement te bereiken) werd beschoten en gewond. Door de vijand gevonden, werd hij achtergelaten nadat zijn karabijn afgenomen was. De 5 gesneuvelde landmacht soldaten werden door de bevolking begraven.

31 oktober 1948, 2 uur Eigen patrouille onder leiding van luitenant van de Rijdt vond het graf."

Het inlichtingenrapport van de brigade meldt nog: "De overige leden van de patrouille sneuvelden en werden na van hun wapens en kleren beroofd te zijn door de bevolking ter plaatse begraven. (..) Met de vijandelijke bende werd geen contact meer verkregen."

Drie dagen later kwamen meer inlichtingen die lastig te krijgen waren gezien de houding van de bevolking in dit gebied. De overvallers werden

3-RS Bataljons dagboek voor 30 oktober 1948.

omschreven als een groep van 80 man van het 2e bataljon van de Siliwangidivisie onder leiding van kapitein Soedirdja. De divisie had kort ervoor een opstand van Indonesische communisten bloedig beëindigd in Madioen ("Madiun affair"). Hoewel de bevolking wist van de vijandelijke troepen hebben ze de 3-RS patrouille niet gewaarschuwd.

Sergeant de Jong (*1925-†2009), die persoonlijk de lichamen opgroef en terugbracht, heeft jaren later onze familie gesproken en de gebeurtenissen in het Nijsen familieboek beschreven. In zijn versie zijn de jongens gevangen genomen, gemarteld, verminkt en vermoord. De overlevende mitrailleursschutter heeft nooit een woord gezegd over wat er gebeurd is.

De shock is groot in 3-RS. In het herinneringsboek

Tasikmalaja 5 stoters 3e pel. 3-3-RS ten grave gedragen

De 5 gevallen soldaten van 3-RS werden aanvankelijk in Tasikmalaya begraven. Later werden ze overgebracht naar Menteng Pulo in Jakarta. (bron: Herinneringsboek 1986: "Voor orde en vrede", p97).

uit 1986 is de emotie nog navoelbaar.

Na Theo Goris en Wim Nijsen volgde in september 1949 een derde mokerslag. Het bataljon 3-2 RI van Willy Th. Wolters vormde met 3-RS en 3-14 RI de derde Infanterie brigade en was gelegerd in Tjikad-jang (7.3578 S, 107.8086 E), dat is 50 kilometer ten zuiden van Garoet, de stad waar 3-RS zijn grootste verliezen had geleden. Op 6 september 1949 sneuvelde de hij bij het dorp Banjarwangi (7.4398 S, 107.9026 E) door een schot in het hoofd. Hij was een van de laatste Nederlandse doden in het conflict.

De commandant van 3-2 RI maakte de volgende notitie in zijn dagboek op 6 september:

"Om 10 minuten over 10 wordt fourage(legervoedsel) en filmwagen op punt 178639 zwaar beschoten. Gesneuvelden: Soldaat-1 W. Wolters en sergeant Dapri Koesnandar. Zwaar gewond: soldaat-1 H. de Vries en soldaat-1 oorlogsvrijwilliger H. v.d. Velden. Lichtgewond 2 man van de filmwagen en soldaat chauffeur Dekker. Na de beschieting klommen 3 man onmiddellijk uit de auto en gaven tegenvuur. Vijand probeerde nog om bij de wagens te komen doch dit werd door de 3 soldaten verijdeld. In Tjikad-jang bericht ontvangen dat bende nog niet doorgetrokken was, maar zich in de buurt van Tjilengkung (7.4086 S, 107.9031 E) ophield. Onmiddellijk patrouille samengesteld doch deze trof de reeds beschoten wagens aan." Een dag later zal de patrouille wel contact krijgen en schrijft de commandant: "maken 3 wapens buit verder +/- 30 bendeleden gedood. Willy Wolters begraven."

Vertegenwoordigers van alle eenheden van de 7 december divisie nemen met een defilé afscheid van de gevallen kameraden op e-reveld Menteng Pulo (bron:www.7decemberdivisie.nl).

Tjiamis: 1949

Ook de tweede politionele actie in de laatste week van 1948, waarbij 3-RS niet betrokken was, bracht geen verandering in de omstandigheden van 3-RS. De politieke top van de opstandelingen (Soekarno, Hatta) was gearresteerd en heel Java kwam onder controle van Nederlandse troepen, maar de guerrilla ging door. En vooral de burgerbevolking was daarvan het slachtoffer. Na het incident met Wim Nijsens groep zullen in het jaar 1949 nog 6 soldaten van 3-RS sneuvelen in hetzelfde gebied.

Inmiddels stond Nederland helemaal alleen bij zijn strijd en de kosten daarvan waren niet meer te dragen door de Nederlandse bevolking. De Roijen-Roem verklaring van 7 mei 1949, waaruit de laatste wapenstilstand in dit conflict voortkwam, betekende de feitelijke en onmiddellijke overdracht van de soevereiniteit aan Indonesië. Soekarno en kameraden werden in juli vrijgelaten en een gemeenbest tussen Nederland en Indonesië werd overeengekomen. Dat gemeenbest was een papieren tijger en ging in 1956 ter zielen. Soekarno was nu eenmaal Soekarno.

3-RS zou tot de wapenstilstand van 11 augustus 1949 het vak noordelijk van Tasikmalaya blijven beheren. In de maanden na 11 augustus vochten nu de republikeinse troepen samen met de Nederlandse troepen tegen de islamitische groepen. Tot ieders verrassing bleken de Soekarno getrouwen nu wel de afspraken met de Nederlanders serieus te nemen.

Maar het was inmiddels behoorlijk slecht gesteld met onze troepen. Op 21 juni 1949 maakte de bataljonsarts de balans op over bataljon 3-RS: 31 man

De graven van de drie Duivense soldaten op het ereveld Menteng Pulo in Jakarta. (bron: oorlogsgravenstichting.nl)

gesneuveld, 8 overleden door ziekte of ongeval, 112 man afgekeurd, 80 man overgeplaatst of gerepatriëerd. Voor de 231 uitvallers kwamen 38 vervangers. Van de officieren was minder dan de helft over. Vacatures moesten uit eigen gelederen aangevuld worden. De troepen waren op 75% van hun sterkte. De mannen waren gedemoraliseerd door slecht materiaal, weinig ontspanning, extra taken en het steeds weer opschuiven van de repatriëring. Het commentaar van de bevelhebber op de bevindingen van de bataljonsarts kwam erop neer dat ze het nog niet zo slecht deden, en dat de officieren optimisme moesten uitstralen.

In november 1949 ging bataljon 3-RS eindelijk terug naar Batavia. De lichamen van de gesneuvelde soldaten werden overgebracht naar het ereveld Menteng Pulo bij Jakarta. Daar werd van achterblijvende kameraden, waaronder Wim Nijsen, Theo Goris en Willy Wolters, voor de laatste maal afscheid genomen.

De terugvaart verliep in enigszins sombere stemming. Op 24 december 1949 kwam 3-RS met de "Kota Inten" aan in de haven van Rotterdam. Bataljon 3-RS werd in januari 1950 gedemobiliseerd en opgeheven. Op 26 mei 1950 verleende het ministerie van Defensie de machtiging tot het dragen van het ereteken voor orde en vrede aan Wim Nijsen.

"Indië verloren, rampspoed geboren."

Nederland moest het toch maar ondergaan. In het totaal vielen 4751 Nederlandse doden (landmacht, KNIL en marine, opgave Min. v. Defensie), waarvan 2526 ten gevolge van gevechten. Aan Indonesische kant sneuvelden ongeveer 100.000 mensen, de verliezen bij de burgerbevolking zijn onbekend. De ontgoocheling aan militaire kant was enorm. Men had alle doelen bereikt, en nu verspeelden de politici in militaire ogen de winst van de soldaten.

Slechts schaamte was hun deel en dat verklaart misschien tot vandaag de weggijkende houding van de Nederlandse bevolking tegenover de terugkerende manschappen.

De tradities van het Regiment Stoottroepen worden nu gedragen door het 13e infanterie bataljon, regiment Stoottroepen Prins Bernhard, onderdeel van de "Lucht mobiele Brigade" gelegerd in de Johan Willem Frisokazerne in Assen. In de herdenkingsruimte van deze eenheid vindt u de namen van de twee omgekomen Duivense soldaten van 3-RS: Wim Nijsen en Theo Goris.

Herkomst foto's:

Veel foto's in dit verhaal komen uit een schrift en een boek die door Wim Nijsen als fotoalbum werden gebruikt en na zijn dood aan zijn familie terug zijn gegeven. Vermoedelijk zijn de meeste foto's gemaakt door zijn maten en heeft Wim de foto's bijbesteld.

Bronnen:

C. de Koning, en L. van de Merkhof, "Voor orde en vrede: De geschiedenis van het 3e bataljon van het regiment Stoottroepen der '7 December divisie' ", 1986; 144 blz. Gedenkboek van de reüniecommissie 'gedenkboek' van 3-RS, dat onderdeel was van 1 Divisie '7 December' op West-Java.

A. van Sprang, "Wij werden geroepen: de geschiedenis van de 7 December Divisie, met zweten en zwoegen geschreven door de twintigduizend Nederlandse mannen". Den Haag, 1949; 243 blz. Geschiedenis van de 7 December Divisie.

C.F.M. Nijsen, "Familie Nijsen 1796-2003", uitgave

in eigen beheer.
C.F.M. Nijsen, "de Postduif" artikel in de Driepas van juli 2006.
Foto's uit de nalatenschap van Mevr. Ria Pelgrom-Nijsen.
Foto's van Mevr. Annie Nijsen-Dieker.
Dank aan Rikkert Nijsen voor het digitaliseren van de foto's.
Gemeentearchief Duiven: dossier gemeente nr 1059, 1060, verzameling de Postduif, oorkonde thuisfront. Met dank aan mevr. Edith de Geest.
Ministerie van Defensie: Militair dossier W.F.B. Nijsen.
Nationaal Archief toegang 2.13.103, inv. Nr. 223 troepenverscheppingen naar Indië. SS Volendam 16 oktober 1946.
Nationaal Archief toegang 2.13.132, inv. Nr.2318, Dagboek van 3e bat Regiment Stoottroepen, 1 november 1946 - 1 november 1949.

Nationaal Archief toegang 2.13.132, inv. Nr. 3457, CAD defensie correspondentie betreffende 3-RS.
Nationaal Archief toegang 2.13.132, inv. Nr. 2316 en 2317, 4-3-2 Reg Inf 1946-49.
Nationaal Archief toegang 2.13.132, inv. Nr. 2294-2299, staf 3 IBG, inlichtingendienst.
Stoottroepenmuseum in de Johan Willem Friso kazerne Assen.
Kaart uit 1937 van Indië: <https://indisch4ever.nu/2014/07/05/kaarten-indie-1937/>

M. Pelgrom en C. Nijsen

Herdenkingsplaquette in het Stoottroepenmuseum in de Johan Willem Friso Kazerne in Assen. Alle omgekomen stoottroepers van 1944 tot vandaag staan op dit bord. Links op de bovenste rij: W.F.B. Nijsen. Zes namen er recht onder: Th.W.M. Goris.

In gesprek met: Jo Schepers, na de onthulling ...

In "Gesprek met Jo Schepers", na de onthulling van het monument ter nagedachtenis aan de gebroeders Meuwsen in Groessen".

Tante Mientje Meuwsen- van Beuningen: " IK HEB VANDAAG NOG IETS KUNNEN BETEKENEN".

In de Driepas van maart 2017 stond er het artikel over mijn ontmoeting met Jo Schepers in verband met de voorbereiding voor de onthulling van het monument voor de gebroeders Meuwsen in Groessen.

Ik was aanwezig bij de onthulling van dit monument op 4 mei 2017. Het was een mooie, ontroerende en indrukwekkende gebeurtenis.

Ik was benieuwd hoe Jo Schepers die dag zelf beleefd had.

Over de onthulling...

Jo was zeer tevreden over de gehele gebeurtenis: de intieme sfeer, dat hij zijn eigen persoonlijke toespraak mocht houden, de aanwezige familie, de beeldhouwer Wim Rutten, de aanwezigheid van college van B&W en in het bijzonder de initiatiefnemer wethouder Van Groningen, burgemeester Rik Lange, vertegenwoordigers van de Luchtmacht, afgevaardigden van de Arga groep, de bloemen, de filmers van Videogroep Duiven, de logistieke verzorging door de gemeente en de aanwezigheid van overige belangstellenden hebben hem diep geraakt.

De overvliegende Spitfire van de Koninklijke Nederlandse Luchtmacht die een paar duikvluchten maakte, was heel indrukwekkend. Het lawaai dat

De 93 jaar oude tante Mientje Meuwsen- van Beuningen met haar dochter en naast Jo met twee schoolkinderen uit Groessen na de onthulling.

dit veroorzaakte, komt nog niet in de buurt van wat er in september 1944 daar te horen was.....

Jo: " De onthulling was voor mij het sluitstuk van een zoektocht naar wat er werkelijk gebeurde op 19 september 1944".

Jo: "Met de onthulling van het monument en met de bijbehorend tekst op de plaquette kan ik – samen met mijn familie- een punt zetten achter de onzekerheid over de omstandigheden waarin deze gebeurtenis zich heeft kunnen voordoen".

"Ik wilde graag het bewijs vinden, dat mijn ooms zich op die afschuwelijke middag niet in een Sperrgebiet bevonden".

Jo was heel ontroerd, dat hij samen met zijn 94 jaar oude tante Mientje Meuwsen- van Beuningen kon ondersteunen toen zij met 2 meisjes van de Joanneschool van Groessen het monument mocht onthullen.

Tante Mientje naast de burgemeester de Lange, Theet van Keulen en publiek luisterend naar een van de toespraken.

Tante Mientje vertelde hem later: "Ik heb het gevoel dat ik vandaag nog iets heb kunnen betekenen".

Na de onthulling

Jo heeft na de onthulling van het monument veel reacties gehad. Veel (on) bekende mensen spraken hem erop aan. De gebeurtenissen in het najaar van 1944 begonnen her en der weer te leven bij Groesenaren.

Hij is al vaak naar het monument gefietst en ontmoet er vaak mensen die er kennis nemen van de tekst en het monument aanschouwen. Dat geeft hem een warm gevoel en bewijst dat het een geweldig initiatief is geweest.

Tante Mientje en Jo bij de plaque, wethouder Van Groningen kijkt toe.

Jo heeft na het artikel in de Gelderlander over de onthulling zelfs nog nieuwe diverse ooggetuigen van de gebeurtenissen in september 1944 gesproken.

Ontmoeting Jo met ooggetuige Theet van Keulen

De 92 jarige en nog kwieke ooggetuige Theet van Keulen zat tijdens de onthulling naast de burge-meester.

Bij Theet van Keulen staan de gebeurtenissen omtrent de gebroeders Meuwsen nog helder voor ogen. Hij ging toentertijd twee maal daags de koeien melken in het gebied waar de gebroeders Meuwsen zijn opgepakt. Van Keulen ging tijdens het luchtgevecht schuilen bij boer Van Schie.

Van Keulen vertelt Jo letterlijk: "Wat de broers Meuwsen is aangedaan, had ook ons kunnen gebeuren". Toen Jo hem zei dat het volgens historicus W. van Heugten daar toen Sperrgebiet was, reageerde hij: "Laat ze maar komen dan zal ik het ze wel vertellen".

Theet is er nog steeds verbaasd over, dat nog nooit een historicus hem gesproken heeft over deze gebeurtenis.

Ooggetuige Theet Dominicus met Jo op bezoek bij het monument.

Ontmoeting Jo met ooggetuige Theet Dominicus

Jo heeft met nog een ooggetuige contact gehad: de 90 jarige Theet Dominicus.

Dominicus was niet aanwezig bij de onthulling van het monument. Hij gaf er de voorkeur aan om later met Jo naar het monument te lopen. Jo en Theet hebben daar samen op het bankje gezeten. Dominicus vertelde daar geëmotioneerd: "Op 17 sept. 1944 begon het duel in de lucht.

Op 19 september vluchtte ik tijdens het luchtgevecht naar het huis van Max Wolters. Ik zag de jongens Jan en Piet Meuwsen met de handen omhoog voorbij komen lopen naar de dijk. Dit beeld vergeet ik van mijn leven nooit meer".

Later voegde Dominicus er nog aan toe: "Dit had ook mij kunnen overkomen".

5 Mei 2017 bevrijdingsvuur ontstoken door de FROS loopgroep

De FROS loopgroep heeft de hele nacht van 5 mei

FROS groep heeft het vuur gebracht.

doorgelopen om het bevrijdingsvuur van Wageningen naar Duiven te brengen. Daarbij deden ze nu voor het eerst ook het monument op de Leuvense-dijk in Groessen aan. Jo was om 06:30 uur bij het monument aanwezig toen burgemeester De Lange, wethouder van Groningen en anderen de FROS groep bij het monument zagen aankomen met het vredesvuur. Begeleider Henk Nijland legde een bloemstuk namens de gemeente Duiven na 1 minuut stilte vervolgden de lopers hun tocht naar het oorlogsmonument in Duiven.

Wim Rutten beeldhouwer van dit monument.

Wim kijkt met veel tevredenheid terug op de totstandkoming van het monument. Ook hij heeft nog veel positieve reacties gehad. Dat het hout van het monument afkomstig is van eiken van de Rijksweg in Duiven, vinden veel mensen extra bijzonder.

Hanneke Scheeres van de gemeente Duiven in gesprek met Wim Rutten, de beeldhouwer van het monument.

De Spitfire die over Groessen vloog tijdens de onthulling van het monument.

Wim blijft een oogje in het zeil houden. Hij rijdt er af en toe langs om te zien of alles er nog piekfijn bij staat. En mocht het nodig zijn het hout nog eens te oliën, dan zal hij dat meteen doen...

Video Club Duiven

De Video Club Duiven heeft een mooie film op dvd gemaakt van de activiteiten rondom de totstandkoming en onthulling van het monument.

Deze dvd is al door veel familieleden van Jo aangekocht. Ook ligt er een exemplaar in het gemeentearchief van de gemeente Duiven. De dvd zal op 12 dec. 2017 te zien zijn voor alle Groessenaren in het Dorpshuis in Groessen.

Jo heeft de dvd inmiddels aan Theet Dominicus en Theet van Keulen laten zien. Zij vonden het prachtig, dat ze het mochten zien en waren blij dat ze hun bijdrage aan hem hebben kunnen vertellen. Beiden vinden het fijn als we het contact blijven houden.

Nawoord Jo

Jo is tevreden nu er voor de jongens Meuwsen een monument is.

Voor hem is nu duidelijk, dat de jongens zich niet in een Sperrgebiet bevonden.

Jo heeft nog een interview gegeven aan René Boekhorst van De Gelderlander op 12 april 2017.

Jo is blij dat de familiebanden nog weer verder zijn versterkt door deze gebeurtenis; hij maakt nog een klein boekje van zijn verzamelde feiten voor zijn familieleden.

En dan kan hij eindelijk dit hoofdstuk voldaan afsluiten.

Wie kan ons helpen?

In het archief van de HKDGL kwamen we enkele exemplaren tegen van de: DUIVEKATER.

Het betreft een blaadje waarin gezien de inhoud de "'Gemeentepolitiek" op de korrel werd genomen.

Weet u meer over het ontstaan en/of de makers van dit ludieke blaadje, neem dan contact op met ons, bij voorkeur via de mail, redactie@hkdgl.nl u bent natuurlijk ook van harte welkom op woensdagavond in de OGtent.

Alvast dank voor u reactie.

Twee leden van de ARGA groep na de onthulling. Ze zijn zeer tevreden hoe mooi een stuk van een motor van een van de neergestorte vliegtuigen in het beeldhouwwerk is verwerkt.

Als laatste wil hij, mede namens vele familieleden, allen die een rol hebben gehad in de totstandkoming van het monument zeer bedanken. Hij wil de uitsluitend zeer positieve reacties en waarderende woorden voor de kwaliteit van alles rond deze gebeurtenis graag delen.

Agnes van Beurden, Duiven

We ontvingen (nog net voor het verschijnen van deze Driepas) het bericht, dat op 30 oktober 2017 mevrouw Mientje Meuwsen-van Beuningen in haar slaap is overleden.

Dorpsraad Groessen
"voor en door Groessen"

HISTORISCHE KRING DUIVEN - GROESSEN – LOO

Uitnodiging

Graag nodigen wij u uit tot het bijwonen van het jaarlijkse symposium van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo, op dinsdag 12 december 2017.

Dit symposium wordt gehouden in samenwerking met de Dorpsraad Groessen

Op 19 september 1944 werden er Duitse vliegtuigen neergeschoten bij de uiterwaarden van Groessen. Jan en Piet Meuwsen zagen dit gebeuren en gingen kijken. Duitse militairen kwamen ook op de plek van de crash af. Jan en Piet Meuwsen hebben zich verscholen in een duiker van een sloot. De Duitsers zagen dit en hebben hen op gepakt. De Duitsers hebben die avond Jan en Piet Meuwsen gefusilleerd. Op 4 mei jongstleden is aan de Leuvensedijk in Groessen het monument ter nagedachtenis aan de broers Meuwsen onthuld.

De lezing van deze avond over de neergestorte vliegtuigen zal het verhaal van de gebeurtenissen van die dag verder aanvullen.

Het symposium zal worden gehouden in het dorpshuis van Groessen, Sint Isidorusplein 4 te Groessen.

Het programma is als volgt

19.30 – 19.55 uur

Aankomst en ontvangst deelnemers met koffie of thee.

19.55 – 20.05 uur

Welkomstwoord door de voorzitter van de Historische Kring.

Opening door de heer S. van Groningen, wethouder Gemeente Duiven.

20.05 – 21.00 uur

Lezing door de Aircraft Research Group Achterhoek. ARGH houdt zich bezig met het onderzoek naar de luchtoorlog in onder andere de Liemers en de Achterhoek gedurende de Tweede Wereldoorlog.

21.00 – 21.30 uur

Pauze

21.30 – 22.00 uur

Vertoning van de film over de totstandkoming van het monument.

22.00 – 22.05 uur

Afsluiting door een vertegenwoordiger van de dorpsraad Groessen.

Na de afsluiting is er gelegenheid na te praten onder genot van een hapje en een drankje.

P. Bus

voorzitter Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

NB. Aan deelname zijn geen kosten verbonden. Wel verzoeken wij u zich aan te melden voor 1 december as.

*U kunt zich aanmelden per e-mail aan **secretariaat@hkdgl.nl***

Programma 2018

woensdag 28 maart 2018

Ledenvergadering

zondag 24 juni 2018

das Groessen

zaterdag 8 september 2018

OPEN MONUMENTENDAG

Thema: In Europa

zondag 30 september 2018

Centrum Duiven, aanvang 12:00 uur

DUUVE TE GEK

oktober 2018

MAAND VAN DE GESCHIEDENIS

Thema: Opstand

november/december 2018

SYMPOSIUM

nadere informatie volgt.

Indien onbestelbaar retour: Remigiusplein 9, 6921 BL Duiven

Toen en Nu

De Rabobank door de jaren heen.
Foto rechts, begin jaren '90 van
de vorige eeuw.
Foto onder, maart 2011.

